EDUSKUNTA
Hallintovaliokunta
HaV@eduskunta.fi

Asia: HE 38/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta

Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy kiittää mahdollisuudesta lausua otsikon mukaisesta hallituksen esityksestä.

Rahoitusjärjestelmän ennakoitavuuden ja kannustavuuden kehittäminen on kannatettava asia. Ehdotetuilla muutoksilla pyritään myös parantamaan rahoituksen kohdentumista palvelujen järjestämisen edellytykset turvaten. Esitys koostuu useammasta varsinaisesta muutosesityksestä sekä teknisluonteisista muutoksista.

Hyvinvoinnin ja terveydenedistämisen rahoituksen painoarvon kasvattamien ja laskentaperusteiden täsmentäminen on kannatettavaa esitetyllä tavalla

Hallituksen esityksessä ehdotetaan lisättäväksi hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painoarvoa rahoituksen kohdentamisessa hyvinvointialueille ja Helsingin kaupungille. Muutoksella ei kuitenkaan kasvateta valtionrahoitusta vaan samalla ehdotetaan pienennettäväksi palvelutarpeen ja asukasluvun perusteella kohdennettavaa rahoitusta. Lisäksi laajennettaisiin asetuksenantovaltuutta hyvinvoinnin ja terveydenedistämisen kertoimen laskentatavan täsmentämiseksi.

Hyten painoarvon kasvattamisessa maltillisesti on käytetty harkintaa ja maltillisuutta. Malli on uusi eikä hyte -kertoimen toimivuudesta ei ole vielä tietoa minkä lisäksi tietopohjassa on havaittu puutteita. Ehdotettu asetuksenantovaltuuden laajentaminen antaa mahdollisuuden täsmentää kertoimen laskentatapaa ja lisää läpinäkyvyyttä. On mallin kannustavuuden kannalta tärkeää, että indikaattorit pystytään asettamaan tutkittuun tietoon pohjautuen ja samalla huolehtimaan toimien tosiasiallisesta vaikuttavuudesta.

CC BY

Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy
www.hyvil.fi
etunimi.sukunimi@hyvil.fi
Y-tunnus: 3324881-1

Välfärdsområdesbolaget Hyvil Ab
www.hyvil.fi
fornamn.efternamn@hyvil.fi
FO-nummer: 3324881-1

Aluekohtaisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarvekertoimien laskenta-aineistojen laatua tulee parantaa ja pyrkiä aineistojen ajantasaisuuteen

Aluekohtaisissa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarvekertoimissa on havaittu poikkeuksellisen suuria vuosimuutoksia, joiden on arvioitu johtuvan tarvekertoimien pohjana olevien tietojen laadusta ja puutteista sekä tietojen täydentymisestä jälkikäteen. Hyvinvointialueiden rahoituksesta noin 80 % kohdennetaan alueille sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen perusteella, joten tarvekertoimien äkilliset ja suuret muutokset johtavat suuriin euromääräisiin vuosimuutoksiin aluekohtaisessa rahoituksessa. Tätä ei voi pitää rahoituksen ennakoitavuuden kannalta tarkoituksenmukaisena. Rahoituksen määräytyminen pääasiassa palvelutarpeen perusteella on kuitenkin edelleen perusteltua riittävien palvelujen turvaamiseksi.

Palvelutarpeen laskentaa ja käytettäviä tietoaineistoja tulee jatkuvasti ja määrätietoisesti validoida riittävästi ja parantaa tietopohjaa systemaattisesti ilmenneiden suurien vuosimuutostilanteiden ehkäisemiseksi. Palvelutarpeen määrittämisessä ja tarvekertoimien laskennassa tulee pyrkiä mahdollisimman ajantasaiseen laskentatietoon.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi palvelutarpeen aluekohtaisien kertoimien laskentaa siten, että kertoimet muodostettaisiin kahden viimeisimmän vuoden tietojen perusteella laskettujen tarvekertoimien keskiarvona.

Vaihtoehtoisia tarkasteluja muutosten tasaamiseksi ei ole tehty. Vaihtoehtona olisi esimerkiksi laskea palvelutarvekertoimet suoraan kahden vuoden tarkastelujaksolta eri vuosien aineistojen keskiarvojen käyttämisen sijaan. Ehdotetussa muutoksessa jää myös epäselväksi, missä määrin vaihtelua voi myös voimistaa alueen asukasluvun muutoksen kehityssuunta, koska aluekohtaisia tarvekertoimia painotetaan laskennassa myös alueen asukasluvulla.

Edellisen vuoksi ehdotamme, että aluekohtaisten palvelutarvekertoimien laskentaa vielä arvioitaisiin em. perusteella pitäen edelleen tavoitteena maltilliset vuosimuutokset sekä asetettaisiin tavoite siirtymisestä mahdollisimman ajantasaisen laskenta-aineiston käyttöön.

Yksittäisistä muutoksista rahoituksen kokonaisuuden kehittämiseen

Hyvinvointialueiden käynnistämisen jälkeen lakia hyvinvointialueiden rahoituksesta on muutettu useita kertoja. Lainsäädännön ollessa uusi, tämä on sinänsä ymmärrettävää. Usean esitetyn ja hyväksytyn yksittäisen muutoksen perusteita tarkasteltaessa, on niihin monelta osin voinut yhtyä. Tilanne muuttuu merkittävästi, kun toteutetaan useita muutoksia yhtä aikaa. Tällöin on välttämätöntä tarkastella esitettävien

muutoksien yhteisvaikutuksia ja samalla joudutaan tasaamaan yksittäisen muutoksen vaikutuksia. Yhteisvaikutuksia arvioitaessa painotetaan mahdollisimman maltillisia muutoksia alueiden vuosittaiseen rahoitukseen. Tämä kokonaistarkastelu on sinänsä perusteltua ja tärkeää rahoituksen ennakoitavuuden kannalta mutta samalla se heikentää yksittäisen muutoksen tavoiteltua vaikutusta ja perusteluja.

Hyvil on pitänyt jo aiemmissa lausunnoissaan tärkeänä koko rahoitusjärjestelmän toimivuuden läpinäkyvää ja systemaattista arviointia sekä järjestelmän kehittämistä mukaan lukien rahoituksen siirtymäkausi. Aluekohtaisen rahoituksen kohdentamisessa tulee päästä yhtenäisiin ja läpinäkyviin perusteisiin ja epäonnistunut siirtymä laskennalliseen rahoitukseen tulee korjata. Palvelutarpeeseen perustuvan ja alueiden olosuhteet huomioivan laskennallisen rahoituksen tosiasiallinen toteutuminen parantaisi myös sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palvelujen järjestämisvastuun seurannan toteutumista ja rahoituksen riittävyyden arviointia

Esitettyä väliaikaista muutosta rahoituslakiin ei tule toteuttaa

Muutoksella vähennettäisiin Helsingin kaupungin rahoitusta ja sen perusteeksi esitetään tiivistetysti, että kaupungin jälkikäteisrahoituksella tarkistettu valtionrahoitus kasvaa enemmän kuin sen toiminnan järjestämisestä aiheutuneet kustannukset ovat olleet tilinpäätöksissä 2023 ja 2024 ja rahoitus on riittävää. Jälkikäteisrahoitus on nimenomaisesti rahoituksen kannustavuuden vuoksi säädetty kohdennettavaksi samojen yleiskatteisen rahoituksen määräytymistekijöiden perusteella eikä alueen oman kustannuskehityksen perusteella. Mikäli jälkikäteisrahoituksen katsotaan kohdentuvan alueille epätarkoituksenmukaisella tavalla, tulisi rahoitusjärjestelmää kehittää tämä huomioiden ja muuttaa tai asettaa rajoittimia jälkikäteisrahoituksen aluekohtaiseen määrään nyt ehdotetun muutoksen sijaan. Esitetty väliaikainen muutos siirtymätasauksien pienentämisestä heikentää rahoitusjärjestelmän ja valtionohjauksen uskottavuutta sekä alueiden talouden hallinnan kannustavuutta eikä sitä tule tässä muodossa toteuttaa.

Muilta osin esitetyt muutokset ovat vähäisiä tai niitä on hallituksen esitykseen muutettu aiemman lausuntopalautteen suuntaisesti.

Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy

Arja Pesonen
ekonomisti